

Högskolan i Halmstad
Sektionen för humaniora
Svenska språket 61-90 hp
Författare: Martina Danielsson

”Män skriver inte om tamponger”

En undersökning om människors bild av skribentens kön

Handledare: Emilia Aldrin
HT 2011

Abstract

The main purpose of this essay is to identify opinions of masculine and feminine language in a written text. The aim is to examine whether the reader of a text can define the anonymous author's sex, judging only by elements such as choice of words or sentence structure. Are there any differences between the sexes as they appear in written language, and is the common man able to make this distinction?

The essay is based on several studies on people's ideas on masculine and feminine language, as well as studies on actual differences. Together with my own empiric study, I try to make some overall generalizations about on what people base their assumptions. The study was made with a questionnaire of 6 questions based on a magazine diary, both of which were published on the Internet. The respondents were asked to first read the text and then answer the questions. Of a total 60 people asked to participate, the questionnaire was answered by 33, 17 men and 16 women, between the age of 20–30.

The result shows that people had trouble finding the masculine aspects of the text, even though the author of the diary was a man. It is possible that the type of text they were asked to analyze was one usually associated with a feminine author. The subject of the text, choice of words, and the overall gut feeling was the strongest indicators that the author is a woman. Out of 33 people, 28 answered that the author was a woman.

Innehåll

Abstract	
1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Disposition	2
2. Teori.....	3
2.1 Begreppen kön och genus	3
2.2 Intersektionalitet	4
2.3 Tre hypoteser om manligt och kvinnligt språk.....	5
2.3.1 Bristhypotesen	5
2.3.2 Dominanshypotesen	5
2.3.3 Skillnadshypotesen.....	6
3. Tidigare forskning om språk och kön.....	7
3.1 Skriver män och kvinnor olika?.....	7
3.2 Vad ses som manligt och kvinnligt i skrift?.....	9
4. Metod och material	11
4.1 Enkätutformning och avgränsning.....	11
4.2 Textval	12
4.3 Informanter	13
5. Resultat	14
5.1 Värderingar av texten.....	14
5.2 Könsspecificering av element i texten	16
5.3 Könbestämning av texten	18
6. Diskussion	20
6.1 Värderingar av texten.....	20
6.2 Könsspecificering av element i texten	21
6.3 Könbestämning av texten	22
6.4 Avslutning	23
7. Sammanfattning.....	24
Referenslista.....	25
Bilaga 1. KRÖNIKA: När mobilen blev mobileo	

1. Inledning

I dagens samhälle anser nog de flesta av oss att jämställdheten är en viktig fråga. Att män och kvinnor bör behandlas lika utifrån så många aspekter som möjligt känns ganska naturligt. Men samtidigt *är* män och kvinnor olika på många plan, både biologiskt och i de sociala strukturer vi byggt upp. Utifrån båda dessa finns sedan skillnader könen emellan som är svåra att komma från.

För mig är det viktigt att vi inte automatiskt antar att maktfördelningen i landet sköter sig själv så länge vi har ett jämställt synsätt. Skillnader som nämnts ovan visar sig bland annat i språket. Vi vet till exempel att män får mer taltid i offentligheten och att kvinnor talar mer korrekt och standardnära. Kan det senare vara en följd av det första, att kvinnor vill kompensera för sin underordnade ställning? Forskning inom språk och kön försöker svara på frågeställningar som denna.

Mindre forskningsresurser har gått till att undersöka skillnader mellan män och kvinnor i det skrivna språket, kanske för att det generellt sett ges mindre utrymme för olika uttrycksvarieteter här. Dialekter och andra uttalsskillnader märks ju till exempel inte. Det intressanta anser jag dock inte vara om män och kvinnor faktiskt skriver olika, utan om människor upplever att de gör det. Jag läste för några år sedan en bok av en författare under pseudonym. I mitt huvud var författaren en man. Sedan fick jag reda på att författaren i själva verket var en kvinna. Till min förvåning förändrade denna information läsoplevelsen: jag tyckte att boken kändes mindre seriös. Det var efter att ha läst om Jan Einarssons studie av hur människor värderar en text utifrån skribentens kön som mitt intresse för ämnet väcktes ytterligare (se vidare kap. 3). Einarsson valde att i en text informera om skribentens kön för att se om eventuella fördomar eller förutfattade meningar skulle visa sig bland respondenterna. Här blev det tydligt att informationen om skribentens kön påverkade människornas uppfattning om texten.

I undersökningen som den här uppsatsen bygger på förblir dock textens författare okänd. Det beror på att min tanke är att informanterna ska få en chans att medvetet peka ut de variabler de upplever som mer manliga eller kvinnliga i texten. Det handlar alltså om de typiska föreställningarna om hur en man och en kvinna skriver. Informanterna är således införstådda med undersökningens syfte, vilket inte var fallet med Einarssons studie. Min tanke är att undersökningar som dessa ska bidra till att öka medvetenheten om stereotypa könsroller i språket och väcka ett intresse för våra omedvetna föreställningar som läsare.

1.1 Syfte

Det generella syftet är att undersöka människors uppfattning av vad som är manligt och kvinnligt språk i skrift. Mer preciserat är avsikten att se hur människor utifrån texten skapar sig en bild av skribenten och dennes kön om identiteten utelämnas. Frågeställningarna konstruerade för att svara på syftet är:

- Kan människor avgöra enbart genom ordval, meningsuppbyggnad och så vidare om det är en kvinna eller man som skrivit texten?
- Vad är det som avgör denna syn?
- Påverkar synen på könet om texten anses välskriven och underhållande?

1.2 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i 7 större delar, varav denna, *Inledning*, är den första. Kapitel 2 syftar till att presentera de teorier och varierande åsikter som har bidragit till utvecklingen av språk- och könforskning. I kapitel 3 ger jag en överblick av vad forskare kommit fram till i sina tidigare genomförda vetenskapliga undersökningar. I kapitel 4, *Metod och material*, ges den information som krävs för att förstå och själv kunna genomföra den undersökning som sedan presenteras i kapitel 5, *Resultatredovisning*. En diskussion av undersökningen och dess resultat ges vidare i kapitel 6. Allra sist i uppsatsen ges slutligen en kort sammanfattning i kapitel 7.

2. Teori

Forskningen som genomförts om ämnet språk och kön brukar utgå från feministiska ställningstaganden och vara övervägande politiskt inriktade, det vill säga ha syftet att öka jämställdheten i landet. Det finns dock forskare som genomfört studier utan denna omedelbara avsikt, som antagit "ett så kallat politiskt neutralt språkvetenskapligt perspektiv" (Edlund m.fl. 2007:47). Även när forskning inte varit uttalat feministisk har feminister påpekat att skillnader alltid lär uppkomma om två grupper jämförs med varandra. Varför det är intressant att studera skillnader istället för likheter är en fråga som många ställt sig. Kvinnor och män är trots allt övervägande lika varandra, också i sitt språkbruk. Språkvetenskaplig forskning med feministisk inriktning började på allvar bedrivas på 1970-talet, trots att språkliga variationer studerats sedan 1960-talet (ibid).

Feministiskt inriktad forskning på ämnen, i detta fall språk, vill bland annat lyfta fram de förhållanden som kan bidra till förtryck av kvinnor. Denna forskning ligger många gånger till grund för ny lagstiftning och andra politiska åtgärder (Edlund m.fl. 2007:48). Syftet med den här undersökningen är att studera människors uppfattning av manligt och kvinnligt språk i skrift, men är inte tänkt att utgå från några feministiska ställningstaganden. Anledningen till det är att undersökningen endast vill motivera människor att fundera över den bild de skapar i huvudet och om det finns någon grund för denna. Ingen lag i världen bör ha som avsikt att styra över människors omedvetna tankar, och därför är alltså den här uppsatsen politiskt neutral.

2.1 Begreppen kön och genus

Begreppet *kön* användes övervägande inom vetenskaplig forskning ända fram till slutet av 1900-talet, men det definierades inte på något konkret sätt, utan kunde tolkas subjektivt. Man avsåg från början uteslutande det biologiska könet och den personliga relationen till det. Anledningen var att man godtog att det fysiska hos män och kvinnor spelade stor roll också när det gäller de sociala skillnaderna. Utifrån dessa könsroller menade man att alla människor var endera av två motsatser, som vissa föreställningar följde med automatiskt. Könsrollerna har ingenting med det biologiska att göra, utan syftar endast på bilden av könet (Edlund m.fl. 2007:28).

På 1970-talet ansåg dock forskarna att ordet *kön* och den biologiska anknytningen till ordet inte passade in i de nya feministiska tankebanorna som uppstod. Därför valde man det nya,

mindre känsloladdade ordet *genus*. Termen gjorde det möjligt att se bortom de fysiska skillnaderna mellan män och kvinnor och lyfta fram de kulturella. Man studerade också könen mer på gruppnivå i samhället och maktförhållandena som skapades på grund av dem (Edlund m.fl. 2007:29).

Numera accepteras användningen av både *kön* och *genus*. Jag ansluter mig till Viveka Adelswårds resonemang i boken *Kvinnospråk och fruntimmersprat* (1999:15):

Jag är också övertygad om att gränsen mellan natur och kultur aldrig är knivskarp. Ett mänskligt beteende som uppfattas som nedärvt, naturligt och biologiskt kan ofta lika gärna uppfattas som resultatet av kulturell påverkan och av att vi talar om det och betraktar det på ett visst sätt. [...] Jag är övertygad om att vi till begreppen kvinnlig och manlig knyter en mängd socialt givna föreställningar och att vi tänker på, handlar mot, talar med och bedömer andra efter vilket kön vi anser att de tillhör.

Termen *kön* är alltså vald genomgående i uppsatsen med bakgrund av dessa ord. Det är det sociala könet som avses. Det sociala könet bygger dock, som nämnts ovan, på biologiska grunder, och därför känns inte *genus* som tillräckligt täckande. *Genus* beskriver visserligen de sociala rollerna, men jag menar att begreppet *kön* tydligare fångar in människors föreställningar om män och kvinnor.

2.2 Intersektionalitet

Vid studier av ett fenomen utifrån en viss vinkel tenderar forskare att tolka material och resultat just utifrån den vinkeln. Man ser gärna de samband man vill se helt enkelt. När det gäller språk krävs en särskild vaksamhet. En forskare kan aldrig studera enbart språk eftersom det är så starkt kopplat till individen som talar det. Individerna är aldrig enbart sitt språk, utan ofrånkomligen också sitt ursprung och sin person. Studerar man språk och kön och upptäcker skillnader i sin undersökning vill man gärna dra slutsatser att män talar på ett visst sätt och kvinnor på ett annat. Ingen människa är dock enbart ett kön, lika lite som den är enbart vit, medelålders eller svensk.

Dessa olika lager av identiteter sammanfattas i begreppet *intersektionalitet* (Edlund m.fl. 2007:43). På ett komplext sätt samverkar klass, kön, sexualitet och så vidare till att bygga upp alla människors identitet. Kön är bara en dimension, som aldrig står helt ensam utan några andra. Detsamma gäller givetvis alla andra sidor som går att kategorisera (ibid).

2.3 Tre hypoteser om manligt och kvinnligt språk

Edlund m.fl ger en överblick över de tre vanligen ansett vedertagna teorierna om sambanden mellan män och kvinnors olika språk (Edlund m.fl. 2007:50). De menar att man inom språk och kön brukar hänvisa till att all forskning om ämnet grundar sig i ett av tre sätt att se sambanden mellan köns likheter och skillnader. Dessa tre är *bristhypotesen*, *dominanshypotesen* och *skillnadshypotesen*. De bygger sin sammanställning på Deborah Camerons verk *Feminism and Linguistic Theory* från 1992 (ibid).

2.3.1 Bristhypotesen

Den första av de tre synsätten om de språkliga skillnaderna mellan män och kvinnor grundar sig ur äldre forskning och kallas *bristhypotesen*. Den utgår från att kvinnan avviker från den manliga normen, och därmed kan anses bristfällig. Den manliga normen anses vara idealet, och kvinnorna följer alltså inte detta. En dansk lingvist vid namn Otto Jespersen skrev 1922 en essä vid namn *The Woman* i vilken han förklarade att kvinnor innehar en irrationell och lättsinnig natur som också tydligt återkommer i deras undermåliga språk (Norrby & Håkansson 2010:123).

2.3.2 Dominanshypotesen

Dominanshypotesens företrädare brukar anses vara Robin Lakoff som spann vidare på bristhypotesen och synen på en överordnad mansroll och en underordnad kvinnoroll. Lakoffs tankar sammanfattas i Norrby & Håkanssons bok *Introduktion till sociolingvistik* (2010). Enligt Lakoff rörde det sig inte om naturens självklara skillnader inom arten, utan om att kvinnan från tidiga barnsben genom samhället och de rådande politiska förhållandena lär sig att hon har en underordnad ställning till mannen. Kvinnans maktlösa språk är alltså resultatet av den skeva maktbalansen mellan könen. Detta i sin tur skulle tvinga kvinnor att uttrycka sig på ett annorlunda sätt för att få en chans att bli hörda, till exempel genom att tala korrektare och mer taktfullt (Norrby & Håkansson 2010:126).

2.3.3 Skillnadshypotesen

Till skillnad från de båda tidigare hypoteserna grundar sig *skillnadshypotesen* inte på de maktförhållanden som råder mellan män och kvinnor. De forskare som anammat denna teori vill likna skillnader i manligt och kvinnligt språk med övriga skillnader som uppstår i alla kulturella situationer. Det är således lika naturligt att män och kvinnor talar och skriver olika som att en svensk kan uppleva problem i kommunikationen när denne är på resa långt hemifrån (Edlund m.fl 2007:50).

Deborah Tannen är en förespråkare för skillnadshypotesen, och har skrivit flera böcker om hur män och kvinnor talar olika, till exempel *Du begiper ju ingenting* från 1993. I den här boken poängterar hon att män och kvinnor genom bland annat uppväxt och miljö växer in i olika samtalsstilar. Genom hur föräldrar och lekkamrater talar med barnen lär de sig själva hur de förväntas tala. Människorna i barnens uppväxtmiljö tilltalar barnen på olika sätt beroende på barnets kön, och vi godtar att de gör det (Tannen 1993:40). Tannen drar sedan slutsatsen att om man godtar att män och kvinnor talar olika på grund av föräldrar och lekkamrater i sin barndom kan man också tala om tvärkulturell kommunikation mellan könen. Genom att acceptera att det rör sig om tvärkulturell kommunikation accepterar man samtidigt att de eventuella missförstånd som kan uppstå i kommunikationen inte är endera könets fel. "Även om varje uttryckssätt har sitt egenvärde, uppstår missförstånd därför att uttryckssätten är olika" (Tannen 1993:45).

Mitt eget ställningstagande utgår från skillnadshypotesen eftersom jag anser att män och kvinnor visserligen ofta behandlas olika men till största delen jämställt i dagens samhälle. Fördelar som ges ettdera könet i ett sammanhang återkommer till det andra särbehandlade könet i något annat. Jag anser alltså inte kvinnor vara underordnade männen i ett politiskt perspektiv eller maktförhållande. De skillnader som uppvisas beror på samhällets normer för manlighet och kvinnlighet, men de är inte nödvändigtvis baserade på dominans och undergivenhet. Jag tror att de förväntningar som ställs på vardera könet bottnar i biologiska grunder. Att människor talar och skriver olika är därför helt naturligt.

3. Tidigare forskning om språk och kön

Att studera språk och kön är relativt nytt. På 60-talet tog sociolingvistik, där språk och kön ingår, fart i och med föregångaren William Labov och hans studier av bland annat uttalsskillnader i New York (se t.ex. Labov, *Sociolinguistic patterns* 1973). Därefter har mycket intresse visats för att hitta skillnader i manligt och kvinnligt språk. Emellertid tycks merparten av forskningen ha lagts på det talade språket, och det textuella studeras vanligen i mindre utsträckning. Den forskning som har gjorts om språk, kön och text är också för det mesta genomförd med engelska språket i fokus. Jag anser det mer relevant för undersökningen att ta upp forskning som bedrivits på samma språk, i detta fall svenska. Det finns några betydande undersökningar på svenska, som tas upp nedan, men det bör nämnas att de inte är helt nya. Skillnader som uppvisats då, på 60- och 70-talet, kan ha minskat eller ökat med tiden.

3.1 Skriver män och kvinnor olika?

Hultman och Westman redogör för sin omfattande undersökning av sistaårsgymnasisters uppsatser i svenska i boken *Gymnasistsvenska* från 1992. Undersökningen är genomförd med material från vårterminen 1970, när betygen sattes på en skala 1–5. Elevernas uppgift var att skriva om ämnet äktenskap. Urvalet skedde helt slumpmässigt och kan därför anses vara rikstäckande (Hultman & Westman 1992:12). Uppsatserna skickades också efteråt in för en kontrollbedömning av oberoende betygsättare. Hultman och Westman använder sig av denna bedömning för att se om bedömarna och lärarna värderat uppsatserna lika, och resultatet visar att de har det. Hultman och Westman har studerat det rent språkliga i uppsatserna, bland annat på ord- och syntaxnivå. Hjälpmedel i många delar av undersökningen, som att räkna ordlängd, har varit dator. Flickornas betyg tenderade att hamna i mitten med betygen 2, 3 och 4 medan pojkarnas spred ut sig mer. De fick dels fler 5:or, men också fler 1:or. Till och med när bedömarna inte kände till uppsatsskribentens kön pekar resultatet på detsamma. (Hultman & Westman 1992:25–26).

Resultatet när det gäller ordens längd visar att flickor skriver något kortare ord än pojkar (Hultman & Westman 1992:77). När det gäller användningen av de olika ordklasserna är skillnaderna små men tydliga: ”Pojkarna har mest av de ’skriftspråkliga’ ordklasserna, och flickorna har mest av de ’talspråkliga’” (Hultman & Westman 1992:89). I praktiken innebär det att pojkar till exempel använder något fler substantiv och prepositioner och flickor fler

verb och konjunktioner (ibid). Hos de modala hjälpverben, i synnerhet *ha* och *vilja*, syns också en markant högre frekvens hos flickor. Detta kan kopplas ihop med ovanstående resultat om flickors högre verbanvändning (Hultman & Westman 1992:150).

En annan undersökning om skillnader i manligt och kvinnligt språk har gjorts av professor Sture Allén. Han redogör själv för undersökningens utförande och resultat i *Könsroller i språk* (1977), en rapport från forskningskommittén i Uppsala för modern svenska. Studien består av material hämtat från dagstidningar i Sverige under 1965, och syftar till att tydliggöra likheter och skillnader mellan manliga och kvinnliga journalisters språk. Det rör sig om sammanlagt 300 000 löpord, hälften från män och hälften från kvinnor. De ämneskategorier som urvalet tagits från är bland annat *naturvetenskap, människa och miljö* och *konstnärlig verksamhet*. Allén poängterar att det rådde dominans inom vissa ämnessfärer för antingen kvinnor eller män. Det var till exempel fler män som skrev om *naturvetenskap, näringsliv* och *samhällsfrågor* och fler kvinnor som skrev om *människa och miljö*. Sportartiklar har inte tagits med i undersökningen. Allén har också med datorns hjälp räknat ut frekvensanvändningen av de olika könsens ordval (Allén 1977:9).

Av de resultat som undersökningen uppvisar går att utläsa att männen i högre grad använder substantiv som *frågor, frihet, procent* och *polis*. Kvinnor hade högre frekvens när det gäller till exempel *barn, elev, huset* och *lust* (Allén 1977:10). En annan skillnad mellan könen syntes också tydligt i särskilda grupper av ord, exempelvis i orden som slutar på *-ande*. Här skrev männen oftare ord som *betydande, ledande* och *motsvarande* och kvinnorna *levande, lockande* och *spännande* (Allén 1977:11). I ord som slutade på *-ig* skrev männen till exempel *väsentlig, mänskliga* och *viktiga* och kvinnorna *härligt, lycklig* och *roligt* (ibid). Allén nämner slutligen också frekvensanvändningen av pronomenen *han* och *hon*: ”Hos de kvinnliga journalisterna är *hon* nästan 5 gånger vanligare än hos de manliga: 487 fall mot 100” (Allén 1977:11). Siffrorna är jämnare fördelat över användningen av *han*. Allén drar sedan slutsatsen att om kvinnor inte talar om kvinnor är det inte mycket som sägs om dem alls (ibid).

Min slutsats är att kvinnor och män väljer att skriva om olika saker och dessutom uttrycker sig på olika sätt: kvinnor med kortare ord och mer talspråkligt, männen med längre ord och mer skriftspråkligt. Jag tror att den skriftspråkliga stilen är mer avancerad eftersom den inte tar hänsyn till de uttalssvårigheter, förenklingar och förkortningar som ofta görs i snabbt tal. Kvinnorna tycks också oftare skriva om närmiljön med familjen och hemmet och männen oftare om hela samhället och omvärlden i sin storhet.

3.2 Vad ses som manligt och kvinnligt i skrift?

Jan Einarsson har genomfört två undersökningar av människors uppfattningar om en manlig och en kvinnlig skribent. Dessa presenteras i rapporten *Könsroller i språk 3* (1979). Han ställer frågan: ”Bedömer vi verkligen språkliga budskap på olika sätt om avsändaren är man eller kvinna?” (1979:4). I första studien, Ingvar-Ingvor-testet, lästes samma text av 37 blivande svensklärare, där hälften läste om *Ingvar* Lind, och den andra hälften om *Ingvor* Lind. Enda skillnaden i textinnehållet var alltså att namnet och dennes pronomen bytts ut. Informanternas uppgift bestod i att bedöma byrådirektören Ingvar/Ingvors trovärdighet, kompetens med mera. Resultatet visade bland annat att informanterna bedömde Ingvar som mer kompetent och trovärdig, och Ingvor som mer mänsklig (Einarsson 1979:5–7). Studierna som Einarsson gjort är baserade på en amerikansk motsvarighet gjord på liknande vis, men med engelska i fokus. Resultatet är till stor del överensstämmande i de båda studierna. Texten som Einarsson valt är enligt honom mer neutral än den amerikanska studiens, som handlade om kärnvapen. Einarsson valde medvetet en text som skulle anknyta till informanternas egen situation, skolan, och dessutom enligt hans egen uppfattning vara ”något så när könsneutral” (1979:6).

Einarssons andra studie består av material av en återgiven dialog från Ingmar Bergmans film *Scener ur ett äktenskap*, med huvudpersonernas namn utbytta till Jörgen och Margareta (1979:9). Informanterna här bestod av 40 lärare och journalistikstuderande på folkhögskola, och deras uppgift var att bedöma de båda karaktärerna på en graderingsskala med olika adjektiv. Hälften av deltagarna fick läsa en text där Jörgen och Margareta bytt repliker med varandra, så att Margareta sade Jörgens repliker och tvärtom (1979:7,9). De 18 adjektiven som skulle tillskrivas mest passande någon av karaktärerna var bland annat *dominerande*, *framgångsrik*, *känslösam* och *personlig*. De sammanräknade genomsnittsvärdena för alla bedömningar av Jörgen och Margareta, oavsett deras roll i dialogen, var att Jörgen ansågs mer dominerande och framgångsrik och Margareta mer känslösam och personlig. Dock var inte skillnaderna sinsemellan speciellt stora (1979:10). Einarsson påpekar också vikten av att välja en text som lockar till eftertanke: ”Strävan bör vara att få texter som är engagerande och attitydframkallande” (1979:13). Hans textval i den andra undersökningen gjordes liksom i Ingvar-Ingvor-studien med syftet att den av honom ansågs könsneutral (1979:14). Angående graderingsskalorna menar han att de tiogradiga skalor som använts i undersökningen möjligen gav för många svarsmöjligheter. Det bör vara tillräckligt med sex eller fyra alternativ, men

som Einarsson också tillägger, kan man ”mycket väl erbjuda ett jämnt antal alternativ för att på så sätt tvinga försökspersonerna att ta ställning” (1979:15).

Generellt tycktes människor ha en väldigt stark bild av hur kvinnor och män betar sig. Även när de båda könen säger samma sak, eller varandras saker, tillskriver människor dessa med typiskt manliga respektive kvinnliga adjektiv. Denna syn grundar sig förmodligen i samhällets normer, eftersom resultaten i avsnitt 3.1 visar att män och kvinnor faktiskt använder språket på olika sätt. Om samma replik förknippar mannen med *framgångsrik* och kvinnan med *känslosam* rör det sig inte om några biologiska eller sociala skillnader hos talaren. Det rör sig om uppfattningen av hur män och kvinnor betar sig, eller bör bete sig. Och samma text för också människornas associationer om skribentens kön till hur denne är som person. Eftersom könet var den enda variabel som ändrats i Ingvar-Ingvor-studien kan man snabbt dra slutsatsen att Ingvar anses mer kompetent enbart därför att han är en man.

4. Metod och material

I det här kapitlet redogörs för den utformning, avgränsning, och val av text och informanter som ligger till grund för den egna undersökningen. Undersökningen grundar sig på en empirisk studie av 33 personers textanalyser. Informanternas uppgift gick ut på att först läsa en text och sedan svara på en enkät bestående av 6 frågor i anslutning till texten och dess innehåll.

4.1 Enkätutformning och avgränsning

Studien är av kvantitativ karaktär, med mestadels slutna frågor, det vill säga där svaren inte går att utveckla av informanten. Nationalencyklopedin (<http://www.ne.se/kvantitativ-metod> 2011) definierar en kvantitativ metod som ett arbetssätt där forskaren samlar in data, exempelvis från empiriska undersökningar, och därefter sammanfattar och analyserar dessa. Ofta redovisas resultatet genom statistik. Jag har valt en kvantitativ metod för att få ett objektivat resultat där många individer ska kunna svara övergripande för hela den grupp från vilken de representerar (se vidare avsnitt 4.3).

Både text och enkät är redigerade i Google Docs och sedan publicerade på Internet. Länkarna till dessa adresser bifogade jag, tillsammans med syfte och uppmaning att delta, i ett evenemang skapat på Facebook. Google Docs är ett verktyg skapat av sökmotorn Google för att kunna dela med sig av bland annat kalkyler och dokument på Internet (www.google.com/google-d-s/intl/sv/tour1.html 2011). Programmet valdes utifrån de möjligheter att nå ut till informanterna som verktyget skapade. Facebook tycktes vara ett bra sätt att förmedla uppgiften till informanterna, utifrån den målgrupp de utgör. Genom att uppgiften nådde deltagarna direkt via deras dator sparades tid. De fick dessutom några dagar på sig att svara, vilket gjorde att de kunde genomföra uppgiften på ett klockslag som passade dem. Endast den grupp på 60 personer som bjöds in till evenemanget hade möjlighet att svara. De frågor som var öppna för tolkning fick en kort förklaring för att läsaren skulle förstå i vilken riktning dennes resonemang skulle gå. Alla frågor var obligatoriska.

Frågorna som enkäten bestod av var följande:

1. Är du man eller kvinna?
2. Tycker du att texten är välskriven?
3. Tycker du att texten är underhållande?
4. Finns det något i texten som du tycker tyder på att skribenten är en man?

5. Finns det något i texten som du tycker tyder på att skribenten är en kvinna?
6. Tror du att skribenten är en man eller kvinna?

Som nämnts ovan består undersökningen av mestadels slutna frågor. För att underlätta inför analysdelen fanns en tanke om att det ska gå att dra generella slutsatser. Förhoppningen var också att undersökningen skulle bli mer sammanhållen och inte för spretig som om alltför många varierande svar gavs. Eftersom undersökningen behandlar ett svårgripbart och diffust ämne som rör informanternas omedvetna tankar skulle öppna frågor eventuellt kunna leda till en för hög svårighetsgrad. Genom att leda frågorna i vissa riktningar kommer informanterna förhoppningsvis in på samma tankebanor och svarar utifrån det. Nackdelarna är att frågorna kanske inte är tillräckligt täckande och att en del informanter kan tycka att deras tankar inte får komma fram helt. På två av frågorna (4 och 5) fick därför informanterna möjlighet att utveckla ett eget svar på frågan.

Ett annat problem som uppstod var hur många svarsmöjligheter jag skulle ge informanterna. I de slutna frågorna (1, 2, 3 och 6) kunde endast ett svar ges. Jag upplever inte fråga 1 som problematisk i det här sammanhanget. Däremot kunde till exempel fråga 6 ha skapat problem för informanten om denne på frågorna innan svarat att ingenting i texten tyder på manlighet eller kvinnlighet, och fråga 6 sedan ändå tvingar informanten att ta ställning till skribentens kön. Detta blev utgången i ett fall då informanten på fråga 4 och 5 svarade att det var så neutralt det kunde bli, för att sedan svara att den trodde att skribenten var en kvinna.

4.2 Textval

Den utvalda texten är en krönika som huvudsakligen valdes med syftet att jag ansåg den vara någorlunda könsneutral. Syftet är ju att se om den typ av texter som anses neutralt skrivna och inte riktar sig särskilt till män eller kvinnor, trots det kan tillskrivas ett kön av läsaren. Ämnet i krönikan är programmet T9 som används som hjälpfunktion vid textmeddelandeskrivande i mobiltelefoner. Artikeln är vald med tanken att många informanter ska finna den intressant, vilket kan locka till ökad eftertanke och svarsvilja. Det var också av största vikt att texten inte var alltför aktuell eller publicerad i någon av de större tidningarna, för att minska risken att någon av informanterna redan kände till skribentens kön. Krönikan publicerades i Uppsala Nya Tidning 18 november 2006 och är skriven av Peter Fröberg (2006).

4.3 Informanter

De personer som uppgiften skickades ut till bestod av 30 män och 30 kvinnor i åldern 20–30 år. Av dessa svarade sedan 33 på enkäten, 17 män och 16 kvinnor, vilket är över hälften och således kan anses normalt och representativt för gruppen. En del av bortfallet kan förklaras med tekniska problem som uppstod. Alla informanter som valts ut att få möjlighet att delta utgör en relativt homogen grupp. De talar alla svenska flytande, bor i Sverige och tar del av samhällets kultur på liknande sätt. Med *kultur* avses här SAOB:s definition ”förhållande(t) att vårda sig om sin andliga eller fysiska beskaffenhet [...]; bildning, förfining i sätt att tänka eller känna eller vilja eller i att uppträda i förhållande till andra” (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>).

Informanterna har liknande utbildning: avslutade gymnasiestudier eller studier som jag bedömt likvärdigt. De flesta är studerande på eftergymnasial utbildning, några arbetar parallellt eller enbart. Alla informanter bor i stadsmiljö, majoriteten någonstans på västkusten. Av informanterna som svarat på undersökningen är de flesta ensamstående, men några är samboende med partner och någon enstaka har också barn. En stor del av syftet med undersökningen är att se de eventuella likheter och skillnader mellan män och kvinnor som skulle uppkomma vid textanalysen. Därför var det också viktigt att lika många män som kvinnor utförde uppgiften.

5. Resultat

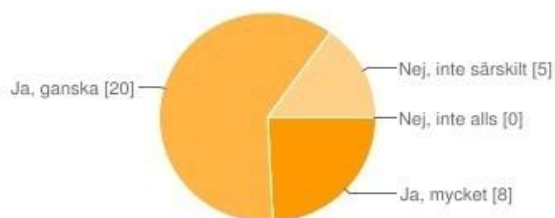
Nedan följer resultaten av undersökningen som gjorts. Första frågan i enkäten var vilket kön informanten själv har. Av de sammanlagt 60 personer som fick möjlighet att delta har enkäten besvarats av 33 personer, 17 män och 16 kvinnor. Materialet presenteras i en grafisk översikt för att ge en förenklad bild av resultatet. Det blir också mer överskådligt och tydligt (Holme och Solvang 1991:228). Dessutom finns på fråga 2 och 3 varsin tabell med den utförliga informationen om könen.

5.1 Värderingar av texten

En del av deltagarnas uppgift var att i enkäten bedöma värdet på texten, det vill säga vad läsaren själv *tyckte* om krönikan de just läst. Det blev därmed också väldigt subjektivt vilka värderingar läsarna själva lade in i sina analyser. Följande värdeladdade ord som *bra*, *sämre* och så vidare grundar sig på denna subjektiva syn. Informanterna fick svara på nedanstående två frågor om texten. De två figurerna 1 och 2 visar de sammanlagda svaren för både män och kvinnor. Tabell 1 och 2 visar utförligt personens kön och svarsalternativ.

Figur 1.

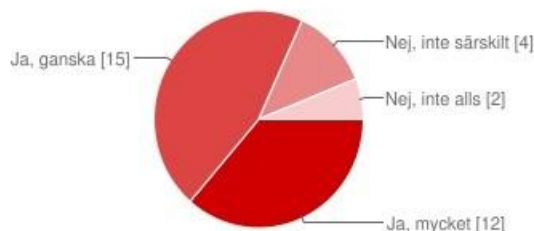
Fråga 2. Tycker du att texten är välskriven?

Ja, mycket	8	24 %
Ja, ganska	20	61 %
Nej, inte särskilt	5	15 %
Nej, inte alls	0	0 %

Figur 2.

Fråga 3. Tycker du att texten är underhållande?

Ja, mycket	12	36 %
Ja, ganska	15	45 %
Nej, inte särskilt	4	12 %
Nej, inte alls	2	6 %

I fråga 2 uppmanades läsaren att titta på bland annat disposition och meningsuppbyggnad och avgöra om de tyckte texten som helhet var skriven på ett, i deras ögon, välskrivet sätt. I sammanställningen av båda könen svar i figur 1 ovan till vänster går att utläsa att 85 % har en positiv bild av textens stil och utformning. Mindre positiva var 15 %, men det fanns inte någon som tyckte att texten var helt och hållet dåligt skriven, i och med resultatet 0 % på svarsalternativet *Nej, inte alls välskriven*. Svaren mellan könen fördelade sig relativt jämnt mellan alternativen (se tabell 1 nedan). Något fler kvinnor än män svarade *Ja, mycket*. Av de

5 personer som svarade *Nej, inte särskilt* trodde 4 att det var en kvinna senare i undersökningen.

På fråga 3 fick läsaren ta ställning till om texten utifrån aktualitet, poäng och så vidare ansågs underhållande. På den här frågan var det fler som svarade alternativen i de yttre ändarna av svarsspannet: 36 % svarade att krönikan var mycket underhållande och 6 % att den inte alls var det, jämfört med 24 % *Ja, mycket* och 0 % *Nej, inte alls* på fråga 2 tidigare. Övervägande var informanternas intryck av underhållningsvärdet i texten positivt: 78 % svarade *Ja, mycket* eller *Ja, ganska*. I tabell 2 kan också utläsas att av återstående 22 % med mer negativ syn på texten är 5 män och 1 kvinna. Av de 12 personer som svarat att texten är mycket underhållande är 9 kvinnor. Männens svar hamnade övervägande i mittenalternativen. Av de 6 personer som var negativt inställda till texten trodde alla att skribenten hade kvinnligt kön.

Tabell 1.

Fråga 2. Tycker du att texten är välskriven?

	Ja, mycket	Ja, ganska	Nej, inte särskilt	Nej, inte alls
Män	3	11	3	0
Kvinnor	5	9	2	0

Tabell 2.

Fråga 3. Tycker du att texten är underhållande?

	Ja, mycket	Ja, ganska	Nej, inte särskilt	Nej, inte alls
Män	3	9	4	1
Kvinnor	9	6	0	1

Om man jämför de båda frågorna med varandra verkar kvinnorna ha haft en tydligare bild av texten som både välskriven och underhållande. 14 av 16 kvinnor svarade *Ja, mycket* eller *Ja, ganska* på fråga 2, och 15 av 16 svarade detsamma på fråga 3. Sammanlagt var det alltså 3 svar från kvinnor som lutade åt att texten var mindre välskriven eller mindre underhållande. Dessa 3 svar kom från 2 olika kvinnor.

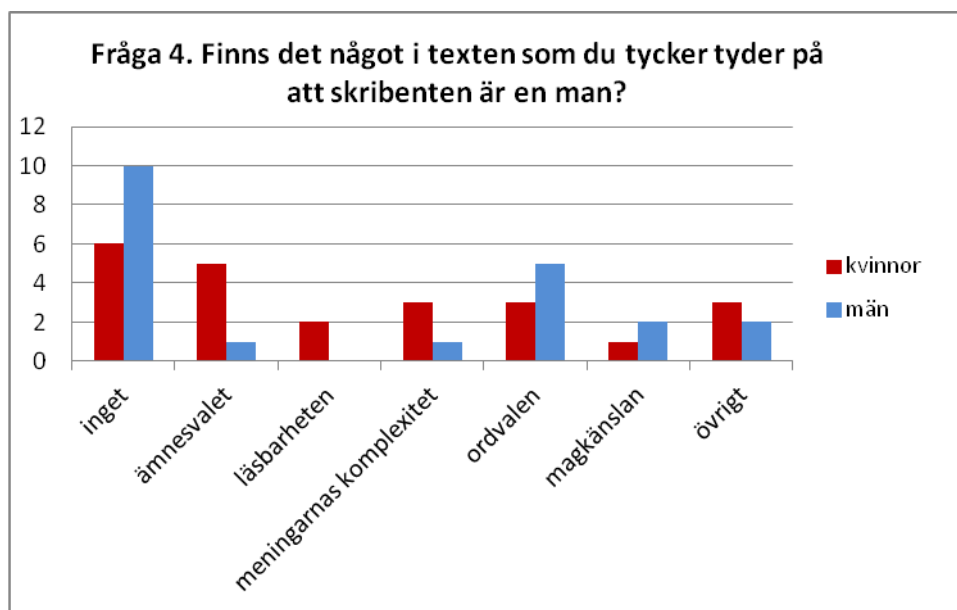
Männen var också övervägande positiva till texten, men på båda frågor var det fler män än kvinnor som värderade texten negativt. På fråga 2 blev fördelningen hos männen 14 av 17 med positiv syn och på fråga 3 blev resultatet 12 av 17. Således tycks fler män än kvinnor ha varit negativt inställda till texten. Dessa svar fördelades mellan 7 olika män. Värt att påminna om är att männen är 1 fler än kvinnorna.

De svarsalternativ där fördelningen mellan könen var helt jämn syns tydligast i alternativet *Nej, inte alls*. Att så få informanter svarade *Nej, inte alls* kan ha berott på att texten saknade tydliga stavfel och liknande och att ämnet i krönikan var tilltalande till målgruppen för undersökningen.

5.2 Könsspecificering av element i texten

Informanterna fick också svara på om något i texten tydde på att skribenten var en man respektive kvinna. Det gick att välja mellan 7 olika alternativ, och informanterna kunde välja flera av dessa. Eftersom det totala antalet svar övergår 100 % går det bara att titta på ett alternativ i taget. På alternativet *Övrigt* kunde informanten själv fylla i ett svar om något inte passade deras åsikter eller för att komplettera. De svarsalternativ som valdes ut går att tolka på lite olika sätt. Ämnet i krönikan kan till exempel vara både *kommunikation*, *teknik* och *observation i vardagen*, beroende på hur man ser det. Därför borde heller inte ämnet i sig ha varit alltför tydligt könsmarkerat. Dessvärre blir det också svårt att se sambandet mellan informantens syn på ämnet och dennes svar på skribentens kön.

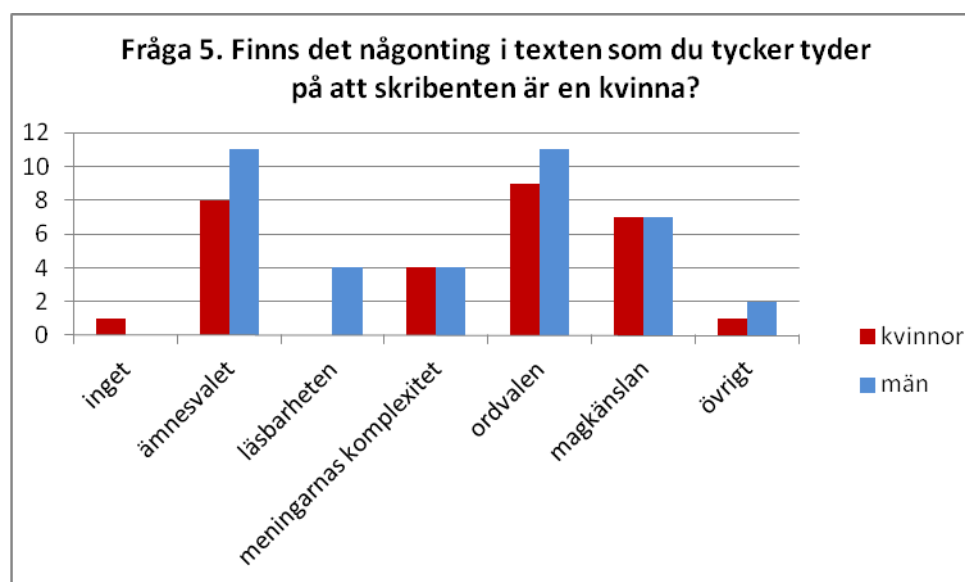
Figur 3.

I figur 3 visas vilka delar av krönikan som ses som typiskt manliga av respondenterna. Det alternativ som flest valt, ibland i kombination med andra, var övervägande *Inget*. 16 av 33 personer totalt upplevde alltså att ingenting i texten var manligt. Av dessa var 10 män och 6 kvinnor. *Ämnesvalet* har 6 personer markerat som typiskt manligt, 5 kvinnor och 1 man. *Läsbarheten*, om texten var lättläst eller byråkratisk, har 2 kvinnor markerat. *Meningarnas*

komplexitet svarade 3 kvinnor och 1 man. *Ordvalen* markerades av totalt 8 personer, 5 män och 3 kvinnor. Det är också tydligt att få personer, 3 stycken, svarat *magkänslan*, vilket förmodligen är starkt förknippat med ett senare svar att skribenten är en man. Under alternativet *Övrigt* förekom 5 egna svarsalternativ. 1 svar, av en man, handlade om något rent språkligt: *När ordet mansgris dök upp*. 2 svar, båda från kvinnor, handlade om aspekter på innehållet: *Att den menade sig kunna samtliga lag i elitserien och allsvenskan* och: *Meningen och beaktningen av Coca-cola-sponsringen "känns" manlig*. 2 personer, den första man och den andra kvinna, använde fältet till att fylla i svårigheten med att bedöma frågan: *Så neutralt det kan bli* och *Vet inte, men det känns mer feminint*. Varken mannen eller kvinnan har fyllt i något annat alternativ på frågan om manlighet.

Figur 4.

I figur 4 handlar det istället om vilka delar av texten som upplevs som kvinnliga. Svarsalternativen var desamma som i fråga 4. Sammantaget blev *Ämnesvalet* och *Ordvalen* markerat flest gånger, av något fler män än kvinnor. Endast 1 person, en kvinna, har svarat att ingenting i texten känns kvinnligt. 19 personer totalt svarade *Ämnesvalet*, 8 kvinnor och 11 män. *Läsbarheten* markerades av 4 män och *Meningarnas komplexitet* av 4 män och 4 kvinnor. Ungefär lika många män som kvinnor har markerat *Ordvalen*, 9 kvinnor och 11 män. Exakt lika många från bägge könen har svarat *Magkänslan*, 7 vardera. Under *Övrigt* skrev också 1 kvinna och 2 män ett svar. Kvinnan formulerade sig på följande sätt:

Stycket med kvinnosyn. Ord som mens och tampong skulle troligen -enligt mig - inte en man ta upp och försöka skriva i sin mobil för att kolla om det finns; bara för att kolla kvinnosynen. De skulle nog utgå från andra saker i den kvinnliga sfären för att bedömma[sic!] kvinnosynen.

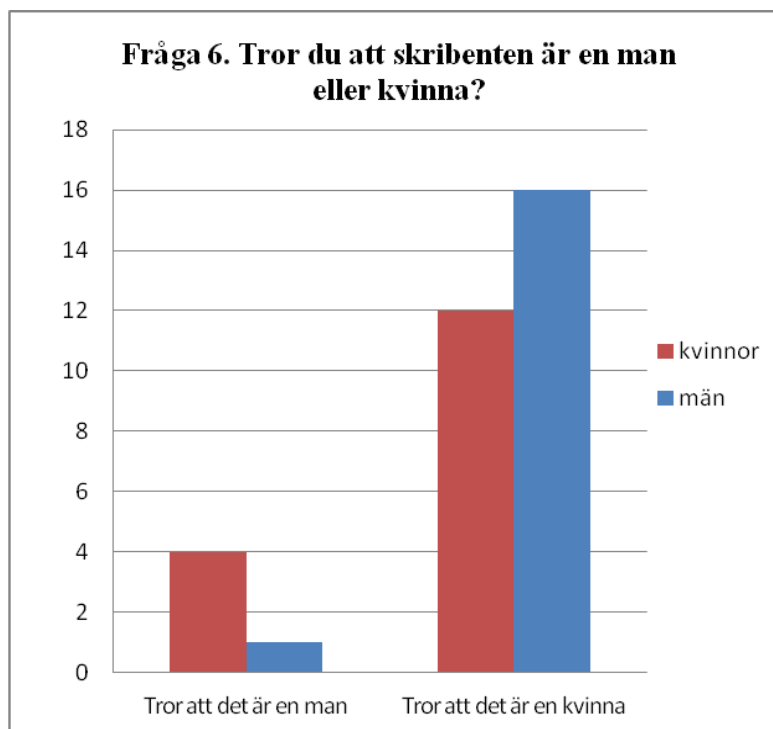
1 av männen skrev: *Nedvärdering av män*, och den andra: *Så neutralt det kan bli*. Den sista mannen var också samma som svarade likadant på frågan om något i texten upplevdes manligt. Han har dock på denna fråga också markerat *magkänslan*, vilket tyder på att endast detta påverkat honom när han senare ombads avgöra skribentens kön.

Om man studerar de båda diagrammen och jämför dem med varandra är det tydligt att fler noterat kvinnliga element i krönikan. Fler kvinnor än män har på fråga 3 förutom att markera *Inget* också markerat andra alternativ. 17 andra alternativ är markerade av kvinnor och 11 av män. På fråga 4 har 31 stycken andra alternativ markerats av kvinnor, och 39 av män. På det hela taget kan man anta att kvinnorna i högre grad tagit sig tid att fundera över manliga delar i texten, trots att de inte tyckte den var manlig. Männen markerade dock fler alternativ på fråga 5, när könet i frågan överensstämde med deras bild av skribentens. *Läsbarheten* tycks ha varit det alternativ där uppfattningen könen emellan skilt sig åt mest. Endast kvinnor tyckte att läsbarheten gjorde texten manlig, och endast män att det gjorde den kvinnlig. Men åsikterna könen emellan gick också isär i alternativet *Ämnesvalet*. Fler män tyckte att ämnesvalet gjorde texten kvinnlig och fler kvinnor att det gjorde den manlig.

5.3 Könsbestämning av texten

Sista frågan i enkätundersökningen var att svara på frågan om vilket kön informanten tror att författaren av krönikan har. De enda svarsalternativen var *man* eller *kvinn*, vilket kan ha varit ett problem för de som ansett texten vara helt neutral. Frågan var liksom de andra obligatorisk och besvarades således av alla 33 informanterna. Av dessa 33 personer trodde 85 % att skribenten var en kvinna och 15 % att det var en man. 1 av 17 män svarade att skribenten var en man, resten att det var en kvinna. 4 av 16 kvinnor trodde att skribenten var en man och resterande att det var en kvinna.

Figur 5.

6. Diskussion

All tolkning av resultatet av undersökningen har begränsats till det här kapitlet. Här tas upp både teori och tidigare forskning för att belysa materialet från olika vinklar. Syftet med undersökningen är tänkt att klargöra *synen* på hur män och kvinnor skriver, inte hur de faktiskt skriver. Denna syn kan bero på många saker. De reflektioner och slutsatser som dras har sin grund i resultaten av undersökningen i kombination med teori och forskning. En del tankar är dock subjektiva för mig och går också att tolka på andra sätt. Jag har haft skillnadshypotesen och intersektionaliteten som grund för analyserna när jag dragit generella slutsatser. Gruppen informanter bestod, som tidigare nämnts, av en relativt homogen grupp vad gäller ålder, utbildning, kultur och så vidare. Resultat som framkommit mellan könen borde alltså vara ganska tillförlitliga. Den aspekt som skiljer informanterna åt är tydligast deras kön. Klass och sexuell läggning är exempel på kategoriseringar som inte tagits hänsyn till alls. Dessa berör individens identitet och ett sådant urval hade försvårat undersökningen. Varje avsnitt behandlar de olika inriktningarna på frågorna i enkäten. Sist i kapitlet ges en kort avslutning.

6.1 Värderingar av texten

Fråga 2 i undersökningen behandlade om texten var välskriven. 85 % var positivt inställda till detta. Det är dock svårt att veta om informanterna, som känner mig personligen, kände sig bekväma med att svara att texten som jag valt ut åt dem att läsa inte var bra i deras ögon. Å andra sidan visste de om att de var helt anonyma. Det är också möjligt att de hade svårt för att kritisera en professionell journalists prestation. Texten saknade också den typ av språkfel som gemene man enklare hade kunnat urskilja, som stavfel, istället för exempelvis fel i den grammatiska konstruktionen.

En av frågeställningarna i inledningen av uppsatsen var om synen på skribentens kön påverkar om texten anses välskriven och underhållande. Majoriteten svarade att texten var välskriven, underhållande och skriven av en kvinna. Skribentens kön tycks alltså inte ha påverkat de flestas syn på textens värde som välskriven och underhållande. I Einarssons undersökningar beskrevs den manliga skribenten oftare som mer kompetent och framgångsrik än den kvinnliga, vilket hade kunnat vara en indikator på att de som tyckte att texten var välskriven och underhållande hade en bild i huvudet av en manlig författare. Eftersom texten är en krönika, och således personligt skriven, kan informanterna istället ha noterat samma drag som de i Einarssons undersökningar gjorde, att en kvinnlig skribent är mer mänsklig,

känslös och personlig. Stilen på texten tycks alltså ha vägt tyngre än hur välskriven och underhållande den var när det gällde att könsbestämma textens författare. De som var mer negativt inställda till textens värde behöver inte nödvändigtvis ha värderat texten som sämre på grund av sin bild av skribenten som kvinna. Det är dock intressant att enbart 1 av de 9 personer (en man) som svarade att texten inte är särskilt välskriven eller underhållande senare trodde att skribenten var en man. Inte en enda kvinna har alltså svarat något negativt om texten med bilden av en man som författare. Detta skulle kunna bero på de inbyggda föreställningar om män och kvinnor som redogjordes för i bristhypotesen och dominanshypotesen. Exempel på detta kan vara att en text som är personligt skriven också är kvinnligt skriven och således inte följer den manliga normen. Att kvinnan har en underordnad ställning till mannen, som Lakoff ansåg, skulle också kunna göra det enklare för människor att kritisera kvinnor snarare än män, som socialt sett innehar mer makt.

6.2 Könsspecificering av element i texten

Många ansåg att ämnet i texten tydde på att skribenten var en kvinna. Alléns undersökning från 1977 visade att journalisternas ämnesval delvis hängde ihop med deras kön, eller åtminstone att de dominerade olika kategorier. Texten som informanterna läst saknar många av de manliga elementen som framgick av Alléns undersökning: ämnesvalet är påtagligen inte i första hand *naturvetenskap*, *samhällsfrågor* eller *näringsliv*. De 19 personer som markerade *Ämnesvalet* som kvinnligt kan ha upplevt ämnet som något där kvinnor dominerade, till exempel *människa och miljö*. Det skulle vara intressant att fråga informanterna hur de tänkte när de kategoriserade till exempel *Ämnesval* till ettdera könet. Vilket ämne ansåg de att skribenten skrev om? Av de svar som framgick under alternativet *Övrigt* tycks flera av informanterna ha upplevt att ett av textens syften var att studera jämställdhetsaspekten i programmet T9.

Läsbarheten delade könen uppfattningar om. 4 män svarade att läsbarheten gjorde texten kvinnlig och 2 kvinnor att det gjorde den manlig. Det går inte att säga om informanterna ansåg att texten var lätt- eller svårläst, bara att de inte delade kön med skribenten i det här avseendet. Eftersom texten är en krönika ur en dagstidning kan man anta att den avses vara relativt lättläst. Om *lättläst* är något positivt eller negativt är förstås väldigt subjektivt. En teori skulle kunna vara att bägge könen anser att det andra könet skriver så att det är lätt att förstå eller att det andra könet skriver svårbegripligt. De tankar som skrivits ned under *Övrigt* var något stereotypa. En kvinna menade att då skribenten av krönikan försökt skriva in alla

lag i allsvenskan och elitserien tydde detta på att skribenten var av manligt kön. En man ansåg att skribenten var en kvinna eftersom den använt ordet *mansgris* för att beskriva sin mobiltelefon. En man skrev att skribenten nedvärderade män, men utan att ge en vidare förklaring om varför eller i vilket avseende. En kvinna drog till och med slutsatsen att en man inte skulle skriva *mens* eller *tampong* för att studera funktionen T9:s jämställdhetssyn. Vad de andra sakerna i den kvinnliga sfären som en man istället skulle ta upp förblir obesvarat. Jag kan personligen tycka att *mens* och *tampong* är så typiskt kvinnliga begrepp att en man troligare skulle kontrollera just dessa ord än exempelvis om skor eller matlagning, som idag inte får anses särskilt könsmarkerat. *Mens* och *tampong* är någorlunda tidlösa begrepp angående kvinnlighet, eftersom det är ett faktum som inte varierar beroende på politiska förhållanden eller kulturen i landet. Det var en del av informanternas uppgift att peka ut de drag de ansåg manliga respektive kvinnliga och att några av informanterna utgått från typiska könsroller i sina svar är inte förvånande. Uppenbarligen är det vissa aspekter i texten som läsarna associerat med en kvinna, och det är ingen som egentligen vet någonting om författaren Peter Fröberg och hans sociala kön. Vi vet bara att han biologiskt sett är en man, men detta bör spela mindre roll för hans journalistiska skrivande än hans sociala kön.

6.3 Könsbestämning av texten

Syftet med undersökningen var att se om människor kunde avgöra vilket kön den anonyma skribenten hade. Slutsatsen är att de inte kunde det: 85 % gissade på *kvinna* medan skribenten är en man. Vad detta beror på är svårt att säga. Kanske skrev författaren av krönikan på ett kvinnligt sätt. Kanske var just den här krönikan särdeles könsneutral. Kanske finns det ingen så markant skillnad mellan manligt och kvinnligt språk i skrift att gemene man kan urskilja det. Om så är fallet måste andra faktorer än de rent språkliga ha varit avgörande när informanten skulle könsbestämma textförfattaren. Informanterna var tvungna att svara antingen *man* eller *kvinna*. Även om de uppfattade texten som helt könslös saknades svarsalternativ för detta. Detta skapade problem för en person som tyckte att texten var så neutral den kunde bli.

I Hultman & Westmans undersökning från 1992 gick att läsa att kvinnor skrev mer av de talspråkliga ordklasserna än män, med fler prepositioner och verb. En teori är att en krönika generellt sett är mer personligt och talspråkligt skriven än exempelvis en nyhetsartikel. Detta kan informanterna omedvetet ha reagerat på då de skulle gissa på skribentens kön. I Alléns undersökning från 1977 framgick att bland kvinnliga journalister användes pronomenet *hon*

nästan 5 gånger oftare än hos de manliga journalisterna. Följden av detta skulle alltså kunna vara att då krönikan har inslag av jämställdhet nämns kvinnor oftare och sannolikheten blir också större att det är en kvinna som skrivit den. Poängen med undersökningen var dock inte att informanterna skulle gissa rätt på skribentens kön. Faktum kvarstår att en klar majoritet haft en tydligare bild av skribenten som kvinna än som man när de tvingades göra det valet. För att få reda på om uppfattningarna var välgrundade skulle en textanalys av krönikan behöva genomföras. Om ett sådant resultat stämmer överens med de resultat som tidigare forskning uppvisat kan det ligga något i informanternas tolkning. Helt klart grundade många av dessa sitt val på sin magkänsla, 7 män och 7 kvinnor av 33 totalt, vilket tyder på att känslan av skribentens kön är något svårgripbart och diffust.

Att bara 1 av 17 män trodde att de själva hade samma kön som skribenten är anmärkningsvärt. De kände alltså inte att de kunde förknippa sitt eget kön med skribentens. Detta påverkade inte, som vi såg tidigare, männens syn på om texten var välskriven och underhållande. Att de inte ville bli förknippade med en dåligt skriven text stämmer följaktligen inte. Av kvinnorna ansåg 12 av 16 att de delade kön med skribenten. Kvinnorna var också övervägande mer positivt inställda till texten än männen, i synnerhet till dess underhållningsvärde. Kanske ville majoriteten av kvinnorna förknippa sig själva med en välskriven och underhållande text.

6.4 Avslutning

Slutsatsen av den här undersökningen är att en personlig, lättläst och talspråklig text gärna förknippas med en kvinnlig författare. I Einarssons undersökning påverkade synen på könet om skribenten ansågs trovärdig med mera. Någon sådan likhet syns inte i den här undersökningen. Jag konstaterar alltså att *skillnadshypotesen* tycks råda mentalt och möjligen omedvetet hos informanterna, att män och kvinnor kanske skriver olika men ändå anses jämbördiga. Undersökningar som denna kan ge oss en bild av hur folks innersta tankar och värderingar ser ut, utifrån de regleringar och avgränsningar varje studie har. Men de svarar inte på frågor som *varför*. Den här undersökningen visar hur en särskild grupp människor tolkar en text utifrån begreppet kön. Det hade varit intressant att se om en annan homogen grupp, skiljandes åt från denna i exempelvis ålder, hade uppfattat samma text annorlunda. Även om ämnet kan anses vara känsligt hade det också varit intressant att ställa följdfrågor till informanterna i just den här undersökningen. Många frågor har väckts, och det blir upp till framtida forskare att svara på dessa.

7. Sammanfattning

Syftet med undersökningen var att undersöka människors uppfattning av vad som är manligt och kvinnligt språk i skrift. Genom en enkät som skickades ut till 30 män och 30 kvinnor avsågs studera om människor utifrån texten skapar sig en bild av skribenten och dennes kön om identiteten utelämnas.

Genom det sociala nätverket Facebook bjöds 60 personer in att delta. De utgjorde en relativt homogen grupp: mellan 20–30 år, bosatta i Sverige och med liknande utbildning. De uppmanades läsa en krönika med okänd skribent, vald med bakgrund av att den ansågs neutral och inte riktade sig särskilt till ettdera könet, och därefter svara på en enkät bestående av 6 frågor. Frågorna behandlade krönikans värde, vilka könsspecifika drag den innehade och slutligen vilket kön författaren av texten troligen hade. Enkäten besvarades av 33 personer, 17 män och 16 kvinnor. Majoriteten tyckte att texten var både välskriven och underhållande. Fler kvinnor än män var positivt inställda till texten. De drag som ansågs typiskt manliga i texten var *Ordvalen*, men de flesta svarade att ingenting i texten upplevdes som manligt. De drag som ansågs mest kvinnliga var *Ämnesvalet*, *Ordvalen* och *Magkänslan*. En person svarade att det var så neutralt det kunde bli. 85 % svarade på sista frågan att de trodde att skribenten var en kvinna. Författaren av krönikan var en man.

Av de 9 informanter som svarade *Nej, inte särskilt* eller *Nej, inte alls* på frågorna om textens välskrivenhet och underhållningsvärde trodde 8 att skribenten var en kvinna. Den som svarade att skribenten troligen var en man var själv en man.

Slutsatsen av undersökningen är att en personlig, lättläst och talspråklig text förknippas med en kvinnlig författare. Någon överensstämmelse mellan synen på könet och synen på textens värde syns inte i den här undersökningen.

Referenslista

- Adelswärd, Viveka 1999: *Kvinnospråk och fruntimmersprat*. Huddinge: FörlagsVerkstan
- Allén, Sture 1977: *Könsroller i språk*. Uppsala: Forskningskommittén i Uppsala för modern svenska
- Edlund, Ann-Catrine m.fl. 2007: *Språk och kön*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- Einarsson, Jan 1979: *Könsroller i språk 3*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet
- Fröberg, Peter 2006: När mobilen blev mobileo. I: *Uppsala nya tidning*. <http://www.unt.se/uppsala/kronika-nar-mobilen-blev-mobileo-400880.aspx> (hämtad 2011-11-12)
- Google: 2011: <http://www.google.com/google-d-s/intl/sv/tour1.html> (hämtad 2011-11-17)
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn 1991. *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Hultman, Margareta & Westman, Tor G. 1992: *Gymnasistsvenska*. Stockholm: Institutionen för nordiska språk
- Nationalencyklopedin: Kvantitativ metod: 2011: <http://www.ne.se/kvantitativ-metod> (hämtad 2011-11-15)
- Norrby, Catrin & Håkansson, Gisela 2010: *Introduktion till sociolingvistik*. Stockholm: Nordstedts
- Svenska Akademiens ordbok: 2011: <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> (hämtad 2011-11-17)
- Tannen, Deborah 1993: *Du begriper ju ingenting*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Bilagor

Bilaga 1. KRÖNIKA: När mobilen blev mobileo

Mobileo. Det var så det började. Jag skulle skriva mobilen i något sms. Men mobilen själv förvägrade mig den formuleringen. Enligt stavningsprogrammet var mobilen ett icke-existerande ord. Däremot föreslog den mobileo. Jag blev förvirrad. Vad, eller kanske vem, är mobileo? Och hur ska det uttalas? Efter en stunds tvekan valde jag att lägga betoningen på tredje stavelsen. Varje mobiltelefon jag har ägt sedan dess har insisterat på att kalla sig själv mobileo. Och de borde ju veta. Annars skulle väl någon ha justerat den detaljen när stavningsprogrammet uppdaterats?

Efter den tillrättavisningen kändes det inte som jag var riktigt så nära mobilen, förlåt mobileo, som jag hade trott. Den var kanske inte en främling, men ja, något av en ytlig bekant.

Följdfrågan blev då hur väl mobileo kände mig. Utifrån de ord som fanns i stavningsprogrammet, och de alternativ som föreslogs, kunde jag måhända ana vem mobileo ansåg att jag var.

Jag inledde med politik. Jag fick tydligen rösta på vilket riksdagsparti jag ville. Mobileo stavade glatt rätt. Partiledarna fick också godkänt, utom Reinfeldt. Här föreslog mobileo i stället kryptiskt Segmedlev. Kanske en för mig okänd ryskättad konkurrent till Fredrik? Mobileo förenklade också det förestående valet av socialdemokratisk partiledare. Sahlin och Wallström gick bra, men Nuder och Jämtin existerade tydligen inte. Var ansåg då mobileo att jag borde bo? De flesta länder verkade vara okej. Men i Uppsala var det Luthagen som gällde. Såväl Gottsunda som Fålhagen var vita fläckar på mobileos stadskarta. Och när jag föreslog Månkarbo tyckte mobileo att jag kunde dra till Mankasan. Jag blev osäker. Var var det? Centralasien? Jag måste vidare rensa upp i bokhyllan. Mobileo hade bara brytt sig om att lägga Guillou och Mankell på minnet. Proust och Joyce var helt obekanta.

Mobileo verkade i alla fall ha förstått min vegetariska böjelse. Varken kalops, biff eller fiskpinnar kändes igen. Däremot potatis. Man kunde dock ana ljusskygga penningtransaktioner mellan upphovsmannen av mobileos ordlista och Coca-Cola. Det och deras andra produkt Fanta fick jag dricka, men inte Pepsi. Mobileo godkände även mitt tämligen traditionella förråd av svordomar. Satan blev dock pavan, vilket antydde att mobileo var nykterist. Sex och samlag var inte mobileo främmande, men däremot de kroppsdelar som används därtill. Bög fick jag inte vara, men däremot ingå i en homosekt.

Jag kände instinktivt att det här med sexualitet var lite känsligt. Hur stod det egentligen till med kvinnosynen? Mens ville mobileo inte kännas vid, inte heller tampong. Trosor kunde den inte stava till, men däremot kalsonger. Och det gick utmärkt att skriva massförstörelsevapen, porrfilm, prostata och samtliga lag i Elitserien och Allsvenskan.

Det kändes med ens som min mobileo var något av en mansgris. Eller åtminstone såg mig som en sådan. Men jag vet å andra sidan inte riktigt vad jag ska tro. Hur ska jag förhålla mig till någon som insisterar på att lära mig att stava, men själv tycker att stavning ska skrivas statoimh?

Av: Peter Fröberg